

Ano, Darwinova

MICHAEL ŽANTOVSKÝ

Jiří Pehe se v jinak zajímavém článku o vědeckosti Darwinovy teorie dopouští několika populárních omylů (*Je Darwinova teorie evoluce vědecká? LN 16. 8.*).

Především se domnívá, že „bezduchá“ hmota má „tendenci“ vyvíjet se od nižších forem k vyšším, kterou se Darwinova teorie evoluce snaží, leč neumí, vysvětlit. Tento názor, charakteristický pro teleologické teorie vývoje, jako je např. lamarckismus, je Darwinovi zcela cizí. Živý organismus sám o sobě podle něj žádnou „tendenci“ vyvíjet se k dokonalejším formám nemá.

Princip „přirozeného“, „náhodného“ výběru prostě praví, že v prostředí s omezenými zdroji přežije s větší pravděpodobností ten organismus, který je v důsledku náhodných variací či mutací mezi organismy lépe svému prostředí přizpůsoben. Takový organismus tak zanechá s větší pravděpodobností potomstvo, které bude v důsledku příbuznosti (či replikace genů; Darwin ovšem ještě genetiku znát nemohl) s větší pravděpodobností přizpůsobeno prostředí, či bude, chcete-li, svým způsobem „dokonalejší“.

Tento zdánlivě malý koncepční rozdíl má nedožrnné důsledky. Na rozdíl od lamarckismu dokáže darwinismus vysvětlit, proč vývoj od „nižších“ forem života k „vyšším“ není lineární, ale probíhá po celé řadě větví, z nichž mnohé jsou slepé či náhle ukončené linie. V důsledku vnějších vlivů může dojít k náhlým, převratným změnám prostředí, v nichž se specializované přizpůsobení organismu může náhle ukázat jako fatální slabost. Náhlé vyhynutí určitých druhů a současný výskyt či expanze druhů nových, bohatě dokumentované paleontologickými nálezy, tvoří důležitou součást empirické evidence darwinismu.

Krokem, nebo skokem? Složitější je problém evoluční rychlosti, která sku probíhat skokově, či alespoň daleko rychleji, než by teorie náhodného výbě

Složitější je problém evoluční rychlosti, která skutečně nasvědčuje tomu, že v některých fázích evoluce musel vývoj života probíhat skokově, či alespoň daleko rychleji, než by teorie náhodného výběru připouštěla. I na tento problém zná moderní teorie evoluce alespoň částečnou odpověď v matematických modelech „urychlené“, „skokové“ evoluce.

V čem je ve skutečnosti rozpor

Na co ovšem darwinismus odpovéd nezná, je sám okamžik vzniku života z neživé hmoty či „stvoření“; je v tomto momentě agnostic-

ký. Tím pádem si však v tomto bodě ani „nekonkuruje“ s hypotézou „inteligentního plánu“ - existuje vedle ní a paralelně s ní. Rozpor evoluční teorie s teorií stvoření není v samotném počátku života, ale v tezi o jeho postupném vývoji na rozdíl od náboženské teze o stvoření všech forem života v jediném okamžiku, respektive během několika dní.

Není od věci si v této souvislosti připomenout, že sám Charles Darwin byl hluboce věřící křesťan, pro něhož byly jeho vlastní poznatky a jejich rozpor s tehdejší křesťan-

IIKA

teorie je vědecká

tečně nasvědčuje tomu, že v některých fázích evoluce musel vývoj života
 ru připouštět, píše Michael Žantovský. Ilustrační foto LN - Jan Zátorský

skou doktrínou zdrojem velkých vnitřních muk a pochybností.

Jiří Pehe ovšem Darwinovi nepochopitelně křivdí, když darwinismus označuje za jinou formu víry. Panteistická „myšlenka, že se hmota od ‚velkého třesku‘ zdánlivě zcela cílevědomě, ale přitom sama od sebe organizuje od nižších k vyšším formám“, kterou Darwinovi nebo darwinismu připisuje, nemá s Darwinem nic společného. I pro mnohé odborníky, kteří s Darwinem v tom či onom nesouhlasí či kteří vyvrátili některé jeho závěry, je Darwin dodnes modelem vědeckého přístupu, opíra-

jícího se o trpělivé shromažďování empirické evidence.

Od okamžiku, kdy Darwin v roce 1831 vyplul na lodi Beagle na svou historickou expedici, do vydání *O původu druhů* uplynulo dvacet osm let naplněných shromažďováním a studiem empirické evidence, ověřováním a zavrhováním dílčích hypotéz až k formulaci teorie evoluce, jak ji známe dnes. Od té doby je základní hypotéza darwinismu o společném původu a vývoji druhů potvrzována nesčetnými empirickými důkazy z oborů paleontologie, genetiky, biochemie, fyziologie a molekula-

ární biologie. Tvoří dnes svým způsobem společný základ věd o životě.

Podle Encyclopaedia Britannica je dnes „evoluční původ organismů vědeckým závěrem prokázaným s mírou jistoty připisovanou takovým vědeckým konceptům, jako je kulatost Země, pohyb planet či molekulární struktura hmoty“. Žádný takový empirický proces teze inteligentního plánu nenabízí a nabídnout nemůže.

Není jisté pochyb o tom, že Darwinova teorie, tak jak ji formuloval, je neúplná a nedokonalá. Každá vědecká teorie je teorií proto, že z dílčích poznatků vyvozuje obecné závěry o povaze světa a jeho zákonitostech. Obvykle, tak jako u Newtonových zákonů či Einsteinovy teorie relativity, jsou to závěry neúplné, které jsou v jednotlivostech či pokud jde o referenční oblast překonávány, doplňovány či vyvráceny úplnějšími závěry potvrzovanými novými empirickými poznatky. To, že je nedokonalá či vyvrátitelná, však takovou teorii nečiní méně vědeckou či podobnější náboženské víře, která je poplatná zcela jiným myšlenkovým postupům. Naopak, právě její vyvrátitelnost činí podle moderních filozofů vědy teorií vědeckou.

Cesta ke zmatení mysli

Není vynálezem až postmoderního světa, že svět víry a svět vědy mohou existovat docela dobře vedle sebe, protože si v určitém smyslu nekonkurují a konkurovat nemohou. Zaměřovat jedno s druhým vede však ke znevažování obého a ke zmatení mysli. Svět neohrožuje ani tak Bushův inkriminovaný výrok, který lze chápat i jako chvályhodnou obhajobu plurality názorů, jako postmoderní dekonstruktivismus, snažící se o diskreditaci institucí a myšlenek, o které se západní civilizace opírá.

Autor, dnes diplomat, se jako vědec zabývá evoluční teorií